

6. Weyses modellbok 1763

1. Sammendrag med beskrivelse av dokumentet

Modellbok av Ip Olufsen Weyse fra 1763 inneholder originale kolorerte tegninger og akvareller av glassprodukter ved Nøstetangens og Aas glassverk. Weyses modellbøker, som kan sees på som datidens reklamekataloger, ble utarbeidet i flere eksemplarer og var tilgjengelige for kunder ved varemagasinet i Christiania, Drammen og København samt hos kommisjonærer i byer som Bergen, Trondheim, Odense og Aalborg. Alle hadde originale tegninger og priser for de forskjellige produktene. Her finnes modelltegninger av vinglass, brennevinsglass og ølglass i ulike fasonger, karafler og utførlige pokaler, bispekanner, lysestaker og tobakksdåser, et større antall modeller til apotekerglass samt uringlass og måleglass. Av glass til vanlig husholdningsbruk ble det produsert mange former og størrelser av sylteglass, oljekanner, eddikkanner og saltkar. Fra glasshytten ved Aas glassverk ble det først og fremst levert ulike typer flasker produsert i grønt glass.

Ip Olufsen Weyse var signet-, skrift- og stempelstikker av profesjon. Hans modellbøker ble utarbeidet i København i årene 1763 og 1774. Riksarkivet har bevart tre eksemplarer av bøkene. To eksemplarer, begge fra 1763, befinner seg blant privatarkivene, i henholdsvis Privatarkiv 1 Glassverker og Privatarkiv 580 Christiania Glasmagasinet. Det tredje eksemplaret fra 1774 og inngår i Riksarkivets manuskriptsamling. Etter det vi vet, finnes det også et eksemplar oppbevart ved museet på Hadeland Glassverk. Ett er bevart ved Det Kongelige Bibliotek i København og ett ved Det Danske Kunstindustrimuseum.

Weyses modellbok dokumenterer tidlig norsk håndverksindustri, fra en periode der produktene i stor grad er borte. Weyses modellbok er dermed en viktig dokumentasjon av tradisjoner og stil innen pryd- og bruksgjenstander.

Nøstetangen var det første norske glassverk, grunnlagt i 1741, mens Aas ble grunnlagt i 1748. Det var Fredrik 6. som stod bak etableringene, etter at glassproduksjon hadde blitt forbudt i Danmark som følge av påkjenningene slik industri medførte på naturressursene. Før denne tiden var det ingen tradisjon for glassproduksjon i Norge og den første tiden er regnet som den viktigste perioden i norsk glasshistorie.

2. Opplysninger om søker

2.1. Søkers navn: Arkivverket

2.2. Tilknytning til den nominerte dokumentarven: Arkivverket eier dokumentene.

2.3. Ansvarlig for nominasjonsprosessen: avdelingsdirektør Øyvind Ødegaard ved Riksarkivet. Nominasjonen er utformet av arkivar Kristin Brattelid.

2.4. Postadresse: Riksarkivet, Postboks 4013 Ullevål stadion, 0806 Oslo.

Telefon: 22 02 26 00. E-post: riksarkivet@arkivverket.no.

3. Identifikasjon og beskrivelse av dokumentet

3.1. Navn og identifikasjon. Weyses modellbok 1763, PA-0001 Glassverk, samlinger, serie Fa L0036.

3.2 Innbundet protokoll bestående av håndkolorerte tegninger, 348 paginerte sider, register på 9 sider i tillegg. Oppbevares i Riksarkivets magasin. Eksemplaret er ett av tre modellbøker som Riksarkivet oppbevarer. Dette eksemplaret, som er det peneste, oppbevares i Privatarkiv nr 1 Glassverk, samlinger. Det er en samling arkiver som kom til Riksarkivet i ulike avleveringer over et større tidsspenn. Det er ukjent når akkurat dette eksemplaret av Weyses modellbok kom til Riksarkivet.

Modellboken er digitalisert over 212 dobbeltsider og er tilgjengelig på Digitalarkivet:

http://arkivverket.no/URN:db_read/db/32611/3/?size=medium&mode=0

4. Begrunnelse for innskrivelse av dokumentet i Norges dokumentarv

4.1. Autentisitet. Det er ingen grunn til å tvile på dokumentets autentisitet.

4.2. Dokumentets betydning for Norge. Weyses modellbok dokumenterer produkter fra tidlig norsk glassindustri. Den forteller oss noe om kulturell, økonomisk og teknisk utvikling i Danmark-Norge på denne tiden.

4.3. Tid, sted, mennesker, tema, form og kulturell, åndelig og religiøs verdi. Dokumentet gir innblikk i hvordan folk innrettet seg i de sosiale sjikt som hadde økonomi til å anskaffe glassprodukter. Gjennom å vise produkter, ikke bare av det eksklusive, kostbare slaget, men også hverdagslige bruksgjenstander, forteller modellboken noe om hvordan folk, hovedsakelig i overklassen, levde, hva de omgav seg med og hvilke behov de hadde. Modellboken forteller også noe om teknisk utviklingsnivå, prisnivå og kulturell og stilmessig innflytelse fra omverdenen. Nøstetangen og Aas var to tidlige aktører innen en nyetablert industri i norsk sammenheng. Oppstarten og utviklingen av glassindustriens første år er et viktig aspekt av den økonomiske og politiske utviklingen av Norge mot dansketidens siste fase.

4.4. Unikhet, integritet, trussel og bevaring.

Riksarkivet har bevart tre eksemplarer av bøkene. To eksemplarer, begge fra 1763, befinner seg blant privatarkivene, i henholdsvis Privatarkiv 1 Glassverker og Privatarkiv 580 Christiania Glasmagasin. Det tredje eksemplaret fra 1774 og inngår i Riksarkivets manuskriptsamling. Etter det vi vet, finnes det også et eksemplar oppbevart ved museet på Hadeland Glassverk. Ett er bevart ved Det Kongelige Bibliotek i København og ett ved Det danske kunstindustrimuseum. Hvert eksemplar av modellbøkene er originale, håndtegnede og unike dokument. Vi har valgt akkurat dette eksemplaret fordi det er det best bevarte.

4.5. Juridiske forhold: Arkivverket både eier og forvalter dokumentet. Hvis dokumentet kommer med i dokumentarven, kan det føre til større etterspørsel, og det kan bli aktuelt å begrense publikums direkte tilgang til originaldokumentet. Ingen har opphavsrett til materialet. Arkivverket har juridisk ansvar for å ta vare på dokumentet som del av sitt depotansvar.

4.6. Bevaringsplan. Utover de vanlige sikringstiltakene, er ikke dokumentet gjenstand for en særskilt bevaringsplan, dette i likhet med de fleste andre dokumentene i Arkivverkets varetekt. Det er underlagt felles regler for adgang og bruk. Luftfuktighet og temperatur er under kontinuerlig overvåking. Risikoen for at katastrofer skal inntreffe er vurdert å være lav. Det er ikke laget noen katastrofeplan.

4.7. Konsultasjon og samtykke: Dokumentets eier er orientert om nominasjonen og har godkjent denne.

4.8. Risikovurdering: Det nominerte dokumentet er lite truet. De miljømessige forholdene i Arkivverkets lokaler er gode, dokumentet i god stand slik at det ikke behov for store utgifter til bevaring. Tilgangen til dokumentet er fritt per dags dato. Dokumentet har vært lite etterspurt, dels fordi det ikke er allment kjent, dels fordi det er trykt.

4.9. Bevaringsvurdering: Se under punktet om risikovurdering. I siste instans er Riksarkivaren ansvarlig for bevaringen. Daglig ansvar ligger til en egen seksjon håndterer konservering og digitalisering. Seksjonen har flere eksperter på papirkonservering.

4.10. Resultatet av nominasjonen. Arkivverket ønsker å få oppmerksomhet rundt dokumentet, fremheve det og gjøre det mer allment kjent.

Vedlegg: Eksempelside fra Weyses modellbok

Formede
a
Localer
Pott.

N° 334

812. 32/8.

Tronkens, Freude
vans Epit. Star

N° 168.

14 5/16. 3.